

Innst. 90 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:20 S (2014–2015)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag Terje Andersen, Anette Trettebergstuen, Lise Christoffersen, Fredric Holen Bjørdal, Helga Pedersen, Kari Henriksen og Arild Grande om utarbeiding av en handlingsplan med tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge

Til Stortinget

1. Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene i arbeidslivet, utarbeide og legge fram for Stortinget en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge hvor følgende tiltak og virkemidler bør inngå:

1. Styrke partenes rolle i arbeidslivet og stimulere til økt organisasjonsgrad blant arbeidsgivere og arbeidstakere, for eksempel ved å øke fagforeningsfradraget.
2. Forbedring av allmenngjøringsordning, for eksempel ved å forenkle dokumentasjonskravet.
3. Iverksette en kraftfull plan for å styrke og samordne offentlige kontrolletaters og politiets innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
4. Styrking av Arbeidstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, opprette «førstelinjetilsyn», flere uanmeldte tilsyn, forsterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
5. Opprette og drive en tips- og varslingstelefon – med åpningstid 0600–2400 – om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i regi av Arbeidstilsynet.
6. Styrking av Petroleumstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, flere uanmeldte tilsyn, forsterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
7. Øke strafferammene og bøtenivået for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og forbedre straffesakskjeden i denne typen saker.
8. Foreslå endringer i utlendingsloven slik at alle som utnytter en utlendings situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.
9. Styrke lovgivning og praktisering for å unngå «konkursryttere». Informasjon om «konkursryttere» må i større grad bli tilgjengeliggjort mellom offentlige etaters registre.
10. Stille krav om maksimalt to ledd i kontraktskjedene i offentlige anbud. Ved behov for avvik skal dette begrunnes.
11. Stille krav om minimum 25 prosent egenproduksjon hos hovedentreprenør.
12. Offentlige innkjøpere må kreve seriøsitet og ryddige lønns- og arbeidsforhold av alle sine leverandører, for eksempel bedre dokumentkontroll, skatte- og avgiftsattest, kontroll mot arbeidstakerregisteret, merverdiavgiftsregisteret osv.
13. Innføre lærlingklausuler i offentlige innkjøp, dvs. at virksomheter som leverer til offentlig sektor må dokumentere at de har lærlingordning og at de har ansatte lærlinger på prosjekter der dette er mulig.
14. Utvikle systemer for bedre dokument- og ID-kontroll, for eksempel i forbindelse med utstedelse av D-nummer, og vurdere å bruke ID-kort i flere bransjer.
15. Utvikle flere og målrettede bransjeprogrammer/-ordninger, for eksempel innen fiskeindustrien.

16. Etablere ny sentral godkjennings- og registerordning for bygg- og anleggsnæringen og opprette et kvalifikasjonsregister og tilhørende tiltak – i tråd med forslagene i rapporten «Enkelt å være seriøs» fra BNL (2014).
17. Styrke etterlevelsen av likebehandlingsprinsippet for innleide arbeidstakere fra bemanningselskaper og hindre omgåelse ved bruk av fiktive entrepriser.
18. Presisere i arbeidsmiljøloven at fast ansettelse skal gi arbeidstaker lønn også om arbeidsgiver ikke skulle ha oppdrag til arbeidstaker.
19. Utvide solidaransvar til å omfatte offentlige byggherrer.
20. Gjennomføre kraftfulle holdningskampanjer rettet mot svart arbeid, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
21. Utarbeide bedre analyser og statistikk om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
22. Evaluere de tre handlingsplanene som ble fremmet og iverksatt av regjeringen Stoltenberg II.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 4. november 2014 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 18. november 2014 følger vedlagt.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal, Lise Christoffersen, og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Stefan Heggelund, lederen Arve Kambe, Bente Stein Mathisen og Bengt Morten Wenstøb, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen og Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn og fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, mener arbeidslivskriminalitet og sosial dumping er en utfordring for det norske arbeidslivet.

Komiteen understreker at det norske arbeidslivet i hovedsak er preget av anstendige lønns- og arbeidsvilkår, og mener det er konsekvensen av et arbeidsliv med ansvarlige og samarbeidende parter. Dersom useriøsitet og kriminalitet får spillerom, er denne arbeidslivsmodellen i fare.

Komiteen mener sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er en trussel mot den enkelte arbeidstaker, og at ethvert tilfelle av sosial dumping må tas alvorlig. Samtidig mener komiteen at sosial dum-

ping er en trussel mot seriøse arbeidsgivere som følger spillereglene. Komiteen påpeker at konsekvensen av arbeidslivskriminalitet kan være konkurransevridning, fordi konkurransen ikke er på like vilkår. Komiteen mener at det igjen vil ha betydning for utviklingen av nye, trygge arbeidsplasser.

Komiteen advarer mot en situasjon der ansattes helse-, miljø- og sikkerhetssituasjon blir satt under press og der lønnsbetingelsene blir dårligere fordi seriøse bedrifter blir utkonkurrert av useriøse aktører.

Komiteen viser til regjeringen Solbergs regjeringserklæring, der regjeringen skriver at den vil:

«Fortsette arbeidet mot sosial dumping ved å styrke Arbeidstilsynet, evaluere tiltakene mot uakseptable lønns- og arbeidsvilkår som hittil er satt i verk og vurdere nye tiltak. Allmenngjøringsordningen videreføres.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, stiller seg bak regjeringens ambisjon om å fortsette arbeidet mot sosial dumping. Flertallet mener Arbeidstilsynet spiller en avgjørende rolle i arbeidet mot sosial dumping, og vil påpeke viktigheten av at tilsynet har ressurser til å følge opp arbeidet. Flertallet viser til Prop. 1 S (2014–2015) Statsbudsjettet for 2015, der Arbeidstilsynet er foreslått styrket.

Flertallet vil også påpeke viktigheten av et styrket samarbeid mellom offentlige kontrolltater. Flertallet viser til regjeringen Solbergs forslag om felles tiltak mellom politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet.

Flertallet viser til regjeringen Stoltenbergs Handlingsplan I, II og III mot sosial dumping. Flertallet mener det er viktig å evaluere tiltakene som er iverksatt, for å sikre treffsikkerhet.

Flertallet viser videre til den varslede strategien mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidet med strategien foregår i samarbeid med partene i arbeidslivet. Flertallet mener partenes innspill er av stor betydning, og støtter derfor regjeringens fremgangsmåte i utarbeidelse av strategien.

Komiteen anser arbeidslivskriminalitet for å være en hovedutfordring i norsk arbeidsliv. Stadig grovere og nye former for kriminalitet i arbeidslivet er med på å undergrave tryggheten i, og konkurransevnen til, næringene som er utsatt. Komiteen understreker viktigheten av en styrket innsats mot useriøsitet og arbeidslivskriminalitet, både for å bekjempe den arbeidslivskriminaliteten vi ser i dag, og for å hindre at kriminaliteten sprer seg til flere bransjer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener innspill fra arbeidslivets parter er viktige i utarbeidelse av politikk på arbeidslivsområdet. God

dialog med partene er relevant, og et velfungerende trepartssamarbeid er én av flere forutsetninger for å møte utfordringen arbeidslivskriminalitet utgjør.

Flertallet viser til at det etter valget 2013 er bredt flertall på Stortinget for å gjøre justeringer i arbeidsmiljøloven.

Flertallet viser dessuten til at permitteringsregelverket ikke har vært et statisk regelverk, men at det er blitt justert etter situasjonen på arbeidsmarkedet.

Flertallet mener arbeidslivskriminalitet ikke er et område som egner seg for tradisjonell blokktenking. Kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping bør være tverrfaglig og tverrpolitisk for å sikre tyngde og kontinuitet i arbeidet. Flertallet vil tilstrebe en slik tilnærming til utfordringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen Stoltenberg la frem tre handlingsplaner mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Flere av tiltakene i disse planene ble vedtatt mot Høyre og Fremskrittspartiets stemmer i Stortinget. Det er derfor bra at representanter for regjeringen Solberg nå har begynt å omtale dette som et problem. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter forslaget om å videreføre felles tiltak mellom politiet, skatteetaten og arbeidstilsynet, og mener at også andre statlige organer kan være aktuelle samarbeidspartnere.

Skal man lykkes i kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet må innsatsen settes inn på mange områder, og alle gode krefter må inkluderes i arbeidet. Arbeidslivets parter kan med sin kunnskap bidra med innspill til effektive tiltak. Derfor bekymrer det disse medlemmer at regjeringen Solberg i mindre grad en alle tidligere regjeringer inkluderer arbeidslivets parter i utforming av politikk på arbeidslivsområdet.

Disse medlemmer viser til at for å styrke arbeidet mot det useriøse arbeidslivet bør det bli enklere å være seriøs. Regjeringens innstramming i permitteringsregelverket er et eksempel på at regjeringen Solberg gjør det vanskeligere å være seriøs.

Flere av forslagene i den varslede svekkelsen av Arbeidsmiljøloven gjør det enklere å være useriøs.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene i arbeidslivet, utarbeide og legge fram for Stortinget en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge hvor følgende tiltak og virkemidler bør inngå:

1. Styrke partenes rolle i arbeidslivet og stimulere til økt organisasjonsgrad blant arbeidsgivere og arbeidstakere, for eksempel ved å øke fagforeningsfradraget.
2. Forbedring av allmenngjøringsordning, for eksempel ved å forenkle dokumentasjonskravet.
3. Iverksette en kraftfull plan for å styrke og samordne offentlige kontrolltaters og politiets innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
4. Styrking av Arbeidstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, opprette «førstelinetilsyn», flere uanmeldte tilsyn, forsterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
5. Opprette og drive en tips- og varslingstelefon – med åpningstid 0600–2400 – om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i regi av Arbeidstilsynet.
6. Styrking av Petroleumstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, flere uanmeldte tilsyn, forsterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
7. Øke strafferammene og bøtenivået for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og forbedre straffesakskjeden i denne typen saker.
8. Foreslå endringer i utlendingsloven slik at alle som utnytter en utlendings situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.
9. Styrke lovgivning og praktisering for å unngå «konkursryttere». Informasjon om «konkursryttere» må i større grad bli tilgjengeliggjort mellom offentlige etaters registre.
10. Stille krav om maksimalt to ledd i kontraktskjedene i offentlige anbud. Ved behov for avvik skal dette begrunnes.
11. Stille krav om minimum 25 prosent egenproduksjon hos hovedentreprenør.
12. Offentlige innkjøpere må kreve seriøsitet og ryddige lønns- og arbeidsforhold av alle sine leverandører, for eksempel bedre dokumentkontroll, skatte- og avgiftsattest, kontroll mot arbeidstakerregisteret, merverdiavgiftsregisteret osv.
13. Innføre lærlingklausuler i offentlige innkjøp, dvs. at virksomheter som leverer til offentlig sektor må dokumentere at de har lærlingordning og at de har ansatte lærlinger på prosjekter der dette er mulig.
14. Utvikle systemer for bedre dokument- og ID-kontroll, for eksempel i forbindelse med utstedelse av D-nummer, og vurdere å bruke ID-kort i flere bransjer.
15. Utvikle flere og målrettede bransjeprogrammer/-ordninger, for eksempel innen fiskeindustrien.
16. Etablere ny sentral godkjenning- og registerordning for bygg- og anleggsnæringen og opprette et kvalifikasjonsregister og tilhørende tiltak – i tråd

med forslagene i rapporten «Enkelt å være seriøs» fra BNL (2014).

17. Styrke etterlevelsen av likebehandlingsprinsippet for innleide arbeidstakere fra bemanningselskaper og hindre omgåelse ved bruk av fiktive entrepriser.
18. Presisere i arbeidsmiljøloven at fast ansettelse skal gi arbeidstaker lønn også om arbeidsgiver ikke skulle ha oppdrag til arbeidstaker.
19. Utvide solidaransvar til å omfatte offentlige byggherrer.
20. Gjennomføre kraftfulle holdningskampanjer rettet mot svart arbeid, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
21. Utarbeide bedre analyser og statistikk om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
22. Evaluere de tre handlingsplanene som ble fremmet og iverksatt av regjeringen Stoltenberg II.»

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at rapporten «Arbeidsmarkeds kriminalitet i Norge – Situasjonsbeskrivelse 2014» som har blitt utarbeidd av Arbeidstilsynet, Kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets utlendingsenhet, Skatteetaten, Tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim. Rapporten blei offentliggjort i haust. I rapporten står det at omgrepet arbeidsmarkeds kriminalitet er nytta fordi dette omgrepet omfamnar meir enn arbeidslivskriminalitet og rommar både økonomisk og organisert kriminalitet som føregår i ulike bransjar. Denne medlemen meiner omfanget av arbeidsmarknads kriminalitet og arbeidslivskriminalitet utgjør eit stort trugsmål både mot eit velfungerande norsk arbeidsliv framover og mot finansieringa av våre felles velferdsordningar.

Denne medlemen vil understreka at det er som følgje av opne grenser og manglande regulering av utanlandsk arbeidskraft frå Det europeiske økonomiske området (EØS) at Noreg har fått eit auka og etter kvart omfattande problem med arbeidsmarknads kriminalitet medrekna sosial dumping. Denne medlemen vil peika på at innanfor EØS-tvangstrøya er det påkravd ei rekkje tiltak for å forsøka å bøta på dei mange negative konsekvensane fri rørsle av personar medfører for den norske arbeidsmarknaden og for finansieringa av våre felles velferdsordningar.

Denne medlemen støttar følgjande vedtak gjort på LO-Kongressen i 2013, sitat:

«EØS-avtalen påvirker norsk arbeidsliv og samfunn gjennom beslutninger fattet i EU. LO krever at norske myndigheter går imot begrensinger i retten til kollektive kampfmidler, det kollektive forhandlingsystemet og retten til nasjonal lønnsdannelse. ILO konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning må gis forrang foran EU regler.

En slik forrang må avklares mellom EØS-avtalens parter.»

Denne medlemen er heilt samd med Landsorganisasjonen i Norge at EU-reglane skal vera underordna norske lover og spelereglar i arbeidslivet. Utviklinga innan arbeidslivet viser diverre at EU-reglar og dermed EØS-avtalen systematisk svekkjer norske arbeidstakarar sine rettar, fyrst og fremst fordi maktbalansen i arbeidslivet blir svekka i disfavør av lønstakarar.

Denne medlemen vil peika på at Senterpartiet har støtta dei tidlegare handlingsplanane mot sosial dumping. Denne medlemen vil understreka at det imidlertid ville vore langt viktigare å få regulert tilbodet av personar som kjem til Noreg frå EU-land enn fleire av tiltaka som er foreslått i dette representantforslaget. Dette fordi arbeidsinnvandraar kjem frå EU-land der løns- og kostnadsnivået er i forholdet 1/10, altså 10 gonger så høgt i Noreg. Difor blir det eit stort tilfang av arbeidskraft til Noreg frå slike EU-land, og dette medfører ei svekking av løns- og arbeidsvilkår innan ei rekkje bransjar i Noreg.

Denne medlemen støttar fleire av dei konkrete punkta som forslagsstillarane meiner bør inngå i ein ny handlingsplan mot sosial dumping. Denne medlemen vil visa til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett prioriterte 75 mill. kroner i auka løyving til Arbeidstilsynet og 10 mill. kroner til Arbeids- og velferdsetaten til det særskilte arbeidet mot arbeidslivskriminalitet medrekna sosial dumping. Denne medlemen vil også visa til at Petroleums- tilsynet vart tilført ekstra midlar i Senterpartiets forslag til statsbudsjett.

Denne medlemen vil visa til at punkt 10 i forslaget stiller krav om maksimalt to ledd i kontraktskjedane i offentlege anbod. Denne medlemen støttar eit slikt forslag, men vil understreka at det må presiserast at denne avgrensinga gjeld uavhengig om kontraktsledda er vertikale eller horisontale. Vidare meiner denne medlemen at det i punkt 12 må presiserast at offentlege innkjøparar må krevja norske løns- og arbeidsvilkår av leverandørane. Denne medlemen meiner at det i punkt 13 må krevjast lærlingar i alle prosjekt utover ein viss storleik. Denne medlemen meiner vidare at det i punkt 14 ikkje berre må vurderast å bruka ID-kort i fleire bransjar, men at dette må takast i bruk. Denne medlemen støttar punkt 17. Denne medlemen vil understreka at punkt 18 er svært viktig å få gjennomført snarast mogleg, det vil seia at det blir presisert i arbeidsmiljøloven at fast tilsetjing skal gje arbeidstakarar løn sjølv om arbeidsgjevar ikkje har oppdrag til arbeidstakar. Vidare er punkt 11 som stiller krav til eigenproduksjon viktig å få gjennomført snarast.

Denne medlemmen fremjar på denne bakgrunn følgjande forslag til vedtak:

«Stortinget bed regjeringa føreslå lovendringar som sikrar at det ved offentlege anbod maksimalt kan vera to kontraktsledd, uavhengig av om dette er kontraktsledd organisert vertikalt eller horisontalt.»

«Stortinget bed regjeringa føreslå at offentlege innkjøparar må krevja norske løns- og arbeidsvilkår av leverandørane.»

«Stortinget bed regjeringa føreslå endringar i tilhøyrande regelverk som sikrar minimum 25 prosent eigenproduksjon hjå hovudentrepenør.»

«Stortinget bed regjeringa føreslå endring i arbeidsmiljøloven som sikrar at fast tilsetjing skal gje arbeidstakar løn sjølv om arbeidsgjevar ikkje har oppdrag til arbeidstakar.»

«Stortinget bed regjeringa styrka etterlevinga av likebehandlingsprinsippet for innleigde arbeidstakarar frå bemanningsselskap og hindra omgåing ved bruk av fiktive entreprisar.»

Denne medlemmen vil subsidiært støtta forslaget frå forslagsstillarane.

Medlemmen i komiteen frå Venstre meiner det er nødvendig å gjere fleire av reguleringane i arbeidslivet universelle for å hindre sosial dumping, og gjere dei uavhengige av om arbeidsplassen har tariffavtale eller ikkje.

Denne medlemmen viser til at fleire forskingsrapporter dei seinare åra har avdekkja useriøsitet og omfattande sosial dumping innanfor fleire bransjar, som mellom anna bygg, industri og private tenestebansjar som reinhald og bemanning.

Denne medlemmen viser til at arbeidsmiljølova med tilhøyrande forskrifter regulerer mange vesentlege forhold knytt til arbeidsvilkår i Noreg, men det finst ingen lovregel som regulerer ei konkret nedre grense for kva ein ser som akseptabel løn. Minstelønsreguleringar i Norge har tradisjonelt vore overlatne til partane sin autonomi, men EU si austutviding i 2004 gjorde at denne ordninga måtte supplerast av almenngjering av minstelønssatsar innanfor bransjar som opplevde høg grad av arbeidsinnvandring frå dei nye medlemsstatane, det vil seie bygg-, skips- og verftsindustrien, landbruk og reinhald.

Denne medlemmen viser til Representantforslag 74 S (2013–2014) om utgreiing av lovfesting av nasjonal minsteløn, som Sveinung Rotevatn, Pål Farstad, André N. Skjelstad og Abid Q. Raja fremja 22. mai 2014. Denne medlemmen meiner at lov-

festa minstelønn kan vere eit supplement eller eit alternativ til almenngjering av avtalar. Med lovfesta minsteløn meiner ein eit minste lønsnivå som anten blir fastsett ved lov eller ved heimel i lov av dei folkevalde. Ei lovfesta minsteløn set eit golv for løn. Dette golvet er fråvikeleg oppover, men ikkje nedover.

Denne medlemmen viser til Fafø-rapporten 2012:07 «Lovfesta minstelønn i Norden og Europa», som slår fast at ei nasjonal, lovfesta minsteløn i Noreg vil kunne gi vern til sårbare grupper i svakt organiserte område, der regulering gjennom tariffavtalar eller almenngjering er lite aktuelt. Vidare peiker rapporten på at etableringa av eit nasjonalt minstelønsgolv kan hindre framveksten av nye låglønssjikt og sikre at alle arbeidstakarar får ei inntekt ein kan leve av. I tillegg er nasjonal lovfesta minsteløn ei regulering som det er lett å formidle til arbeidstakarar og arbeidsgjevarar, og ho er lett å kontrollere. Denne medlemmen meiner dette er ein fordel særleg med tanke på arbeidsinnvandrarar og utanlandske verksemder.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag: 1

Stortinget ber regjeringa, i samarbeid med partene i arbeidslivet, utarbeide og legge fram for Stortinget en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge hvor følgende tiltak og virkemidler bør inngå:

1. Styrke partenes rolle i arbeidslivet og stimulere til økt organisasjonsgrad blant arbeidsgivere og arbeidstakere, for eksempel ved å øke fagforeningsfradraget.
2. Forbedring av almenngjøringsordning, for eksempel ved å forenkle dokumentasjonskravet.
3. Iverksette en kraftfull plan for å styrke og samordne offentlige kontrolltaters og politiets innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
4. Styrking av Arbeidstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, opprette «førstelinetilsyn», flere uanmeldte tilsyn, forsterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
5. Opprette og drive en tips- og varslingstelefon – med åpningstid 0600–2400 – om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i regi av Arbeidstilsynet.
6. Styrking av Petroleumstilsynet, for eksempel med nye virkemidler, flere uanmeldte tilsyn, for-

- sterkede sanksjoner og økte økonomiske rammer.
7. Øke strafferammene og bøtenivået for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og forbedre straffesakskjeden i denne typen saker.
 8. Foreslå endringer i utlendingsloven slik at alle som utnytter en utlendings situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.
 9. Styrke lovgivning og praktisering for å unngå «konkursryttere». Informasjon om «konkursryttere» må i større grad bli tilgjengeliggjort mellom offentlige etaters registre.
 10. Stille krav om maksimalt to ledd i kontraktskjedene i offentlige anbud. Ved behov for avvik skal dette begrunnes.
 11. Stille krav om minimum 25 prosent egenproduksjon hos hovedentreprenør.
 12. Offentlige innkjøpere må kreve seriøsitet og ryddige lønns- og arbeidsforhold av alle sine leverandører, for eksempel bedre dokumentkontroll, skatte- og avgiftsattest, kontroll mot arbeidstakerregisteret, merverdiavgiftsregisteret osv.
 13. Innføre lærlingklausuler i offentlige innkjøp, dvs. at virksomheter som leverer til offentlig sektor må dokumentere at de har lærlingordning og at de har ansatte lærlinger på prosjekter der dette er mulig.
 14. Utvikle systemer for bedre dokument- og ID-kontroll, for eksempel i forbindelse med utstedelse av D-nummer, og vurdere å bruke ID-kort i flere bransjer.
 15. Utvikle flere og målrettede bransjeprogrammer/ordninger, for eksempel innen fiskeindustrien.
 16. Etablere ny sentral godkjennings- og registerordning for bygg- og anleggsnæringen og opprette et kvalifikasjonsregister og tilhørende tiltak – i tråd med forslagene i rapporten «Enkelt å være seriøs» fra BNL (2014).
 17. Styrke etterlevelsen av likebehandlingsprinsippet for innleide arbeidstakere fra bemanningsselskaper og hindre omgåelse ved bruk av fiktive entrepriser.
 18. Presisere i arbeidsmiljøloven at fast ansettelse skal gi arbeidstaker lønn også om arbeidsgiver ikke skulle ha oppdrag til arbeidstaker.
 19. Utvide solidaransvar til å omfatte offentlige byggherrer.
 20. Gjennomføre kraftfulle holdningskampanjer rettet mot svart arbeid, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

21. Utarbeide bedre analyser og statistikk om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
22. Evaluere de tre handlingsplanene som ble fremmet og iverksatt av regjeringen Stoltenberg II.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget bed regjeringa foreslå lovendringer som sikrar at det ved offentlege anbud maksimalt kan vera to kontraktsledd, uavhengig av om dette er kontraktsledd organisert vertikalt eller horisontalt.

Forslag 3

Stortinget bed regjeringa foreslå at offentlege innkjøparar må krevja norske løns- og arbeidsvilkår av leverandørane.»

Forslag 4

Stortinget bed regjeringa foreslå endringar i tilhøyrande regelverk som sikrar minimum 25 prosent eigenproduksjon hjå hovudentreprenør.

Forslag 5

Stortinget bed regjeringa foreslå endring i arbeidsmiljøloven som sikrar at fast tilsetjing skal gje arbeidstakar løn sjølv om arbeidsgjevar ikkje har oppdrag til arbeidstakar.

Forslag 6

Stortinget bed regjeringa styrka etterlevinga av likebehandlingsprinsippet for innleigde arbeidstakarar frå bemanningsselskap og hindra omgåing ved bruk av fiktive entreprisar.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:20 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag Terje Andersen, Anette Trettebergstuen, Lise Christoffersen, Fredric Holen Bjørdal, Helga Pedersen, Kari Henriksen og Arild Grande om utarbeiding av en handlingsplan med tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 4. desember 2014

Arve Kambe
leder

Stefan Heggelund
ordfører

Vedlegg**Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 18. november 2014****Svar til Stortinget vedr representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag Terje Andersen, Anette Trettebergstuen, Lise Christoffersen, Fredric Holen Bjørdal, Helga Pedersen, Kari Henriksen og Arild Grande om utarbeiding av en handlingsplan med tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge (Dokument 8:20 S (2014-2015))**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité 4. november 2014 der det bes om en vurdering av ovennevnte representantforslag.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet bidrar til å undergrave det gode arbeidslivet vi ønsker å ha i Norge.

Arbeidstilsynet og andre offentlige kontrolltater har gjennom flere år arbeidet systematisk for å motvirke useriøse arbeidsforhold. Likevel tyder rapporter fra bl.a. politiet og Arbeidstilsynet på at kriminalitet og sosial dumping utgjør økende utfordringer i norsk arbeidsliv.

Arbeidslivskriminalitet innebærer brudd på ulike lover som regulerer arbeidslivet. I mange tilfeller dreier det seg om kriminalitet i arbeidsforhold, som for eksempel grove brudd på arbeidsmiljøloven, arbeid uten arbeidstillatelse og manglende bokføring av inntekter. Erfaring viser at det også forekommer grov kriminalitet *under dekke av* å drive virksomhet, for eksempel gjennom fiktiv fakturering og hvitvasking av inntekter. Selv om de offentlige kontrolltaterne sitter med mye kunnskap om de ulike former for kriminalitet og metodene som benyttes, er det knyttet usikkerhet til hvilket omfang dette har. Det som er klart, er at arbeidslivskriminalitet må bekjempes på en effektiv måte. Arbeidslivskriminalitet rammer arbeidstakere som utnyttes, men også ansatte og eiere i virksomheter som underbys av useriøse aktører. I tillegg gir det betydelige inntektstap for fellesskapet og svekker legitimiteten til velferdsordningene i Norge.

Regjeringen vil styrke innsatsen for et ryddig og seriøst arbeidsliv og for å bekjempe kriminalitet i arbeidslivet. For å lykkes i dette arbeidet er det nødvendig med bred mobilisering i hele norsk arbeidsliv. Både offentlige etater og partene i arbeidslivet har gitt innspill om at det er nødvendig å styrke samarbeidet mellom de offentlige kontrolltaterne for å bekjempe den nye kriminalitetsutviklingen i arbeidslivet. I statsbudsjettet 2015 er dette fulgt opp med forslag om felles tiltak mellom politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet. Håndhevingen og etterlevelsen av regelverket må styrkes. I høringsnotat om forslag til endringer i arbeidsmiljøloven har Arbeids- og sosialdepartementet lagt fram forslag om skjerping av strafferammene i arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven. Seriose bestillere og leverandører har en nøkkelrolle for å hindre at kriminelle aktører får innpass i arbeidslivet. Regjeringen arbeider med tiltak innenfor reglene om offentlige anskaffelser. Virksomhetenes og forbrukernes muligheter til å ta informerte valg må styrkes. Det betyr at det må bli lettere å finne fram til de seriøse aktørene og vanskeligere for de useriøse aktørene å tilby sine tjenester, slik som det blant annet er gjort gjennom innføring av godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter.

Regjeringen vil innen utgangen av året legge fram en strategi for å styrke arbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidet med denne strategien foregår i samarbeid med partene i arbeidslivet. Statsministeren har holdt flere møter om saken med LO og NHO. Det har vært holdt et eget toppmøte om virkemidler i en forsterket innsats mot arbeidslivskriminalitet. Det har også vært tema på flere møter med hovedorganisasjonene i arbeidslivet i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd. Samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet er viktig for å sikre seriøse arbeidsforhold og godt arbeidsmiljø. Dette samarbeidet foregår blant annet gjennom treparts bransjeprogram og gjennom felles innsats mot svart økonomi.

